
STUDIA IURIS

JOGTUDOMÁNYI TANULMÁNYOK / JOURNAL OF LEGAL STUDIES

2025. II. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

A folyóirat a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolájának a közleménye. A szerkesztőség célja, hogy fiatal kutatók számára színvonalas tanulmányaik megjelentetése céljából méltó fórumot biztosítson.

A folyóirat közlésre befogad tanulmányokat hazai és külföldi szerzőktől – magyar, angol és német nyelven. A tudományos tanulmányok mellett kritikus, önálló véleményeket is tartalmazó könyvismertetések és beszámolók is helyet kapnak a lapban.

A beérkezett tanulmányokat két bíráló lektorálja szakmailag. Az idegen nyelvű tanulmányokat anyanyelvi lektor is javítja, nyelvtani és stilisztikai szempontból.

A folyóirat online verziója szabadon letölthető (open access).

ALAPÍTÓ TAGOK

BODZÁSI BALÁZS, JAKAB ÉVA, TÓTH J. ZOLTÁN, TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ

FŐSZERKESZTŐ

JAKAB ÉVA ÉS BODZÁSI BALÁZS

OLVASÓSZERKESZTŐ

GIOVANNINI MÁTÉ

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI

BOÓC ÁDÁM (KRE), FINKENAUER, THOMAS (TÜBINGEN), GAGLIARDI, LORENZO (MILANO),
JAKAB ANDRÁS DSc (SALZBURG), SZABÓ MARCEL (PPKE), MARTENS, SEBASTIAN (PASSAU),
THÜR, GERHARD (AKADÉMIKUS, BÉCS), PAPP TEKLA (NKE), TÓTH J. ZOLTÁN (KRE),
VERESS EMŐD DSc (KOLOZSVÁR)

Kiadó: Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Székhely: 1042 Budapest, Viola utca 2-4

Felelős Kiadó: TÓTH J. ZOLTÁN

A tipográfia és a nyomdai előkészítés: CSERNÁK KRISZTINA (L'Harmattan) munkája

Nyomdai kivitelezés: Prime Rate Zrt., felelős vezető: TOMCSÁNYI PÉTER

Honlap: <https://ajk.kre.hu/index.php/jdi-kezdolap.html>

E-mail: doktori.ajk@kre.hu

ISSN 3057-9058 (Print)

ISSN 3057-9392 (Online)

URL: KRE ÁJK - Studia Iuris

<https://ajk.kre.hu/index.php/kiadvanyok/studia-iuris.html>

JOG, IGAZGATÁS, ESÉLYEGYENLŐSÉG: AZ OKTATÁSHOZ VALÓ JOG HAZAI KIHÍVÁSAI ÉS A FINN PÉLDA

LAW, GOVERNANCE, EQUAL OPPORTUNITIES: THE CHALLENGES OF THE RIGHT TO EDUCATION AT NATIONAL LEVEL AND THE FINNISH EXAMPLE

HARSÁNYI VIVIEN¹

ABSTRACT ■ The aim of this study is to provide an overview of the educational system, ranging from a description of the legislation to a critical overview of the functioning of the system. Particular emphasis will be placed on the activities of the Office of the Commissioner for Education, including the public education notifications detailed in the annual report. Lastly, I will conclude by presenting the Finnish education policy reforms in an attempt to explore the parallels between the two systems.

KEYWORDS: education, governance, Finland, Hungary

ABSZTRAKT ■ Jelen tanulmány célja az oktatási rendszer bemutatása, amely a törvényi szabályozás ismertetésétől, egészen a rendszer működésének kritikai értékeléséig terjed. Különös hangsúlyt fektetek az Oktatási Jogok Biztosa Hivatalának tevékenységére, ezen belül is az éves beszámolóban részletezett közoktatással összefüggő bejelentésekre. Végezetül a finn oktatáspolitikai reformok bemutatása révén zárom a vizsgálatot, törekedve a két rendszer közötti párhuzamok feltárására.

KULCSSZAVAK: oktatás, szakigazgatás, Finnország, Magyarország

1. BEVEZETÉS

Az oktatáshoz való jog egy alapvető emberi jog, amelyet több nemzetközi egyezmény is deklarál, mint például az ENSZ Egyetemes Emberi Jogok Nyilatkozatának a 26. cikke, A Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 13. és 14. cikke és a Gyermekjogi Egyezmény 28. és 29. cikke.

¹ PhD hallgató, Miskolci Egyetem, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.

A Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény az alapfokú oktatás kötelező és ingyenes jellegét deklarálja. Emellett a nemzeti jogszabályok² is elismerik és védik az oktatáshoz való jogot, hiszen ez a jog biztosítja, hogy minden ember számára elérhető legyen az oktatás függetlenül nemétől, származásától, vallásától vagy társadalmi helyzetétől.³

Az oktatáshoz való jogot az alkotmányozó hatalom egyértelműen differenciálta közoktatásra és felsőoktatásra. Jelen kutatásban a közoktatással szeretnék foglalkozni.

Az oktatáshoz való jog az alapjogok második generációjába tartozó alapvető jog. Hagyományosan a művelődéshez való jog részterületeként jelenik meg az alapjogi dokumentumokban.⁴ Általános elvárás, hogy az alapfokú oktatás legyen mindenki számára elérhető, ingyenes és kötelező, amit az állam köteles a megfelelő intézményrendszer fenntartásával biztosítani. A középfokú és szakiskolai oktatást mindenki számára hozzáférhetővé kell tenni, míg a felsőoktatásban való részvétel lehetőségét mindenki számára, képességei szerint biztosítani kell.⁵

A fentiekből jól látható, hogy Magyarország Alaptörvénye az oktatáshoz kapcsolódóan csak az alapvető jogi keretet határozza meg, azt tartalommal az ágazati jogszabályok töltik meg. Az oktatás tehát olyan közszolgáltatás, amelyben az állam a jogi keretek megalkotásával és az intézményrendszer fenntartásával biztosítja a rendszer működését az oktatás minden szintjén.⁶

Megállapítható, hogy az állam eleget tesz az oktatáshoz való jogból eredeztethető intézményfenntartási kötelezettségének, egyúttal megteremti a lehetőséget a nem állami fenntartású intézmények működésére, eleget téve a szabad iskolaválasztás jogának. Következésképpen elmondható, hogy az állam az oktatás megvalósulásának feltételeiről való gondoskodás „tevési” kötelezettségének eleget tesz.⁷

² Lásd a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Nktv.).

³ SZÜDI JÁNOS: *Szakszerűség és hatékonyság a közoktatásban*. Budapest, CompLex, 2008, 20.

⁴ KARÁCSONY GERGELY: Az oktatáshoz való jog. In: JAKAB ANDRÁS – KÖNCZÖL MIKLÓS – MENYHÁRD ATTILA – SÜLYÖK GÁBOR (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. Alkotmányjog rovat, rovatszerkesztő: BODNÁR ESZTER – JAKAB ANDRÁS, <http://ijoten.hu/szocikk/az-oktatashoz-valo-jog> (2022), 2.

⁵ Ibid.

⁶ European Commission: Hungary: Organisation and governance, Fundamental principles and national policies, <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurydice/hungary/fundamental-principles-and-national-policies>.

⁷ BÁRÁNY V. FANNY: Az oktatás jogi környezete: Az oktatáshoz való jog érvényesülése. *Neveléstudomány – Oktatás – Kutatás – Innováció*, 2018 (4), 7–18. <https://doi.org/10.21549/NTNY.24.2018.4.1>.

2. A KÖZNEVELÉS TÖRVÉNYI SZINTŰ SZABÁLYOZÁSA

2.1. Alaptörvény

Magyarországon az Alaptörvény XI. cikke rögzíti az oktatáshoz való jogot:

„(1) Minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez.

(2) Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető közép-fokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja.

(3) Törvény a felsőfokú oktatásban való részesülés anyagi támogatását meghatározott időtartamú olyan foglalkoztatásban való részvételhez, illetve vállalkozási tevékenység gyakorlásához kötheti, amelyet a magyar jog szabályoz.”⁸

Az Alaptörvény keretszabályt alkot azáltal, hogy meghatározza az állam feladatát az oktatás terén és deklarálja az oktatáshoz való jog alapvető jogi garanciáját.

Az oktatáshoz való joggal az Alkotmánybíróság több határozatban foglalkozott, melynek tartalmát az Alkotmánybíróság értelmezése tölti ki tartalommal.

A 30/1992. (V. 26.) AB határozat az alábbi módon foglalt állást: „Éppen ezért a véleménynyilvánítás szabadságának kitüntetett szerepe van az alkotmányos alapjogok között, tulajdonképpen „anyajoga” többféle szabadságjognak, az ún. „kommunikációs” alapjogoknak. Ebből eredő külön nevesített jogok a szólás és a sajtószabadság, amely utóbbi felöleli valamennyi médium szabadságát, továbbá az informáltsághoz való jogot, az információk megszerzésének szabadságát. Tágabb értelemben a véleménynyilvánítási szabadsághoz tartozik a művészi, irodalmi alkotás szabadsága és a művészeti alkotás terjesztésének szabadsága, a tudományos alkotás szabadsága és a tudományos ismeretek tanításának szabadsága.”

Ebből tehát következtethető, hogy a tudományos élet szabadsága, a művészi, irodalmi alkotás szabadságát mintegy kommunikációs joghoz hasonlította az Alkotmánybíróság, ezzel a „kommunikációs” alapjogokkal azonos szintre emelve a tudományos élet szabadságát és az oktatáshoz való jogot.

Ezzel összefüggésben a 41/2005. (X. 27.) így fogalmaz: „Minden tudomány alapvető célja az igazság keresése, a megismerés, a tudomány épülése. Az államnak tudományos igazságok kérdésében semlegesnek kell lennie, viszont alkotmányos követelményként feltétlenül garantálnia kell, hogy a tudomány művelői a tudományos kutatások és a tudományos ismeretek terjesztésének szabadságjogát – alkotmányos keretek között – gyakorolhassák. Ezért az állam a tudományos alkotás és ismeretszerzés, továbbá a tudományos tanítás

⁸ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) (a továbbiakban: Alaptörvény).

szabadságát csak olyan korlátozásoknak vetheti alá, amely a kommunikációs szabadság-jogok korlátozásával szemben támasztott alkotmányos követelményeknek megfelel. Mivel tágabb értelemben a tudomány szabadsága általánosságban is a véleménynyilvánítási szabadsághoz tartozik, az a véleménynyilvánítás szabadságából eredő külön nevesített alanyi jogokkal azonos alkotmányos védelemben részesül az állami beavatkozások és korlátozások ellen.”

Ezzel tehát az Alkotmánybíróság kinyilvánítja, hogy a tudomány és az oktatás szabadsága a véleménynyilvánítás szabadságába tartozik, melyet már a 30/1992. (V. 26.) AB határozat is deklarált, azonban ezen határozat kifejezetten rendelkezik arról, hogy az oktatáshoz való jogot az állam kizárólag akkor korlátozhatja, amely esetben a véleménynyilvánításhoz való jogot is. Tehát végső soron az oktatáshoz való jogot azonos alkotmányos védelemben kell részesíteni, mint a véleménynyilvánításhoz való jogot.

2.2. 2011. évi CXC. törvény

A közoktatás szakmai kerettörvénye a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (a továbbiakban: Nktv.), amely a közoktatás működésével kapcsolatos területekkel foglalkozik.

2.3. 2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról

Ez a jogszabály bevezetése a pedagógusok körében heves ellenállást váltott ki. Ez a jogszabály a pedagógusok jogviszonyát szabályozza, tehát annak létesítését, megszüntetését.

2.4. A köznevelés rendeleti szabályozása

A témához kapcsolódó jogszabályi hierarchia következő szintjét a kormányrendeletek jelentik, amelyek közül az alábbiak lényegesek a közoktatás szempontjából.

2.4.1. Nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet

Ez a rendelet az Nktv. megvalósításának szabályozásával foglalkozik.

2.4.2. Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Nat. rendelet)

A közoktatás tartalmi szabályozásának felső szintjét jelentő Nemzeti alaptantervet tartalmazza.

Ez utóbbit megvizsgálva az tapasztalható, hogy műveltségi területenként meghatározza az iskolai nevelés-oktatás fő tartalmi elemeit, összetevőit megteremtve ezáltal a köznevelés tartalmi egységét.

2.4.3. 401/2023. (VIII. 30.) Korm. rendelet a pedagógusok új életpályájáról szóló 2023. évi LII. törvény végrehajtásáról

Fentieken túl, az intézmények mindennapi működéséhez miniszteri rendeletek adnak részben igazgatási, részben az oktatás tartalma szempontjából fontos kereket. Így meghatározó jelentőségű a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről szóló 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet, valamint a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet, amely az intézmények tényleges működését szabályozza.

3. A RENDSZER KRITIKUS PONTJAI

3.1. Tankötelezettség

Már Mária Terézia is felismerte az oktatás fontosságát, így Magyarországon a 18. század elejétől jelent meg a tankötelezettség előírása.⁹ Ma már a nyugat-európai országokban öt vagy hat éves kortól, általában, 16 éves korig kötelező az oktatás.¹⁰

Ma Magyarországon a köznevelés az óvodában kezdődik, ahova a gyermek hároméves korától a tankötelezettség kezdetéig jogosult járni.¹¹

Ezt követően az általános iskolában kezdődik a közoktatás, ahol nyolc évfolyamon keresztül alapfokú oktatásban részesülnek a gyerekek, mely nyolc évfolyamos rendszer már egészen az 1940-es évektől a rendszer szerves részét

⁹ ÁRVA ZSUZSANNA: Köznevelés – közoktatás szakigazgatási alapjai. In: LAPSÁNSZKY ANDRÁS (szerk.): *Közigazgatási jog. Fejezetek szakigazgatásaink köréből.* III. kötet, Budapest, CompLex, Wolters Kluwer, 2016.

¹⁰ ISTENES MÓNICA – PÉCELI MELINDA: Tankötelezettségi korhatárok nemzetközi összehasonlításban. *Iskolakultúra*, 2010 (4), 3.

¹¹ ÁDÁM NAGY – LÁSZLÓ TRENCSENYI – KINGA HORVÁTHOVÁ: The Hungarian Educational System and its School-Critical Responses. *Journal of Educational Sciences*, 2018 (1), 18–26.

képezi.¹² Amennyiben ezt a nyolc évfolyamot sikeresen teljesíti a tanuló, több lehetősége van a középfokú tanulmányai elvégzésére.

Az egyik a gimnázium, mely lehet négy, hat, illetve nyolc évfolyamos intézmény is.¹³ Ezen közintézmény az érettségire, továbbá a felsőoktatásra készíti fel a diákokat.¹⁴

A szakközépiskolák ezzel szemben négy évfolyamú oktatást biztosítanak, melynek célja egyrészt az érettségire való felkészítés, másrészt pedig a szakirányú képzésre történő felkészítés.¹⁵

Lehetősége van a diákoknak továbbá szakiskolai oktatásra is, ami során hároméves szakképzési ismereteket kell a diákoknak megszerezniük, mely oktatás végén szakmai vizsgát kell teljesíteniük.

Az oktatáshoz való jog a közoktatás területén egyrésztől egyéni jogosultság, másrésztől kötelezettség.¹⁶ Jogosultság, hiszen az állam biztosítja ingyenesen a tanköteles korúak számára a közoktatást, azonban kötelezettség, hiszen amennyiben a gyermek nem teljesíti a kötelezettséget az állam különböző szankciót alkalmazhat. De kinek a kötelezettsége is valójában?

Az Alkotmány állampolgári kötelelességként fogalmazta meg, hogy „a Magyar Köztársaságban a szülők, gondviselők kötelesek kiskorú gyermekük taníttatásáról gondoskodni.”¹⁷ Az Alkotmány e rendelkezése a tankötelezettség alapvető szabályát tartalmazta. A jelenleg hatályban lévő Alaptörvényünk már nem ezt a módszert alkalmazza. Rögzítésre kerül ugyan e szülői kötelezettség, hiszen kimondja, hogy a szülők kötelesek kiskorú gyermekükről gondoskodni, és ez magában foglalja a gyermek taníttatását is,¹⁸ de önállóan az állampolgári kötelezettségeknél már nem jelenik meg. Ez a lényegen azonban nem változtat, ugyanúgy benne foglaltatik az Alaptörvényben a tankötelezettség, mint a szülőt terhelő kötelezettség.¹⁹

Ezzel szemben a 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről 46. §-ban a tanuló kötelezettségeit és jogosultságait sorolja fel, ezzel mintegy deklarálja, hogy a kötelezettség vállalója a gyermek és nem a szülő.

¹² ÉVA SZOLÁR: Change, continuity and path-dependency in Hungarian public education. *European Educational Research Journal*, 2015 (14), 331–346.

¹³ 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről 11. §.

¹⁴ BENŐ CSAPÓ – GYÖNGYVÉR MOLNÁR – LÁSZLÓ KINYÓ: Analysis of the Selectiveness of the Hungarian Educational System in International Context. 2008. https://www.iea.nl/sites/default/files/2019-04/IRC2008_Csapo_Molnar_et_al.pdf?utm_source.

¹⁵ Ibid. 2.

¹⁶ 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről 45. §.

¹⁷ Alkotmány 70/J. §.

¹⁸ Alaptörvény XVI. cikk (3) bek.

¹⁹ KAZUSKA MELINDA: A tankötelezettség múltja, jelene és jövője. *Miskolci Jogi Szemle*, 2012 (1), 128–142.

Amennyiben a tanuló nem tesz eleget a kötelezettségének és igazolatlanul nem vesz részt a tanóráin, megszűnik a jogviszonya.²⁰ Megszűnhet továbbá fegyelmi határozat véglegessé válása esetén, továbbá megszűnhet a jogviszonya annak a már nem tanköteles tanulónak, aki ugyanazon évfolyamot második alkalommal sem tudta elvégezni.²¹

Ugyanakkor a Kúria Kfv. 37.277/2022/6. ítéletében a felperes köznevelési intézmény 2020-ban fegyelmi eljárásokat folytatott két 7. osztályos tanulóval szemben, eljárásai eredményeként mindkettőjüket „kizárás az iskolából” fegyelmi büntetésben részesítette, határozatait pedig azonnal végrehajthatónak nyilvánította. Egyik tanuló sem járhatott iskolába, az egyikük a hazaküldése időpontjától kezdve, a másik pedig a levélben történt tájékoztatásától kezdődően mindaddig ameddig egy új intézmény át nem vette őket. A felperes és a fenntartó sem az iskolalátogatást, sem az online bekapcsolódást nem engedélyezte. A Kúria döntése rámutatott, hogy a felperes mindkét tanuló esetében túllépte az egyeztető eljárásra és a fegyelmi eljárásra vonatkozó, jogszabályban meghatározott határidőket. Jogellenesen nyilvánította a fegyelmi döntéseit azonnal végrehajthatónak: a tanulók a cselekmények elkövetése és a felperes döntése között az intézményt látogatták, ezért az indokolások – miszerint a végrehajtás elmaradása a többi tanuló jogait súlyosan sértené – nem megalapozottak; a tanköteles tanulókkal szemben e fegyelmi büntetés egyébként sem lett volna végrehajtható az új tanulói jogviszony létesítéséig. A felperes egyik tanuló esetében sem igazolta az új iskola kiválasztásában történt segítségnyújtását.

3.2. Funkcionális analfabetizmus

Magyarországon az analfabetizmus hagyományos értelemben rendkívül alacsony, a lakosság mintegy 99,1%-a tud írni és olvasni. Ugyanakkor a funkcionális analfabetizmus, vagyis azok aránya, akik bár tudnak írni és olvasni, de nehezen értelmezik a szövegeket, jelentős problémát jelent. Becslések szerint Magyarországon a tanulók körülbelül 25%-a tartozik ebbe a kategóriába.²² A felnőtt lakosság 32%-a minősül funkcionális analfabétának, hiszen könnyebb szövegek

²⁰ 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről 53. § (4).

²¹ 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről (5) és (6) bekezdés.

²² OECD: Programme for International Student Assessment (PISA) results from PISA 2018, https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/about/programmes/edu/pisa/publications/national-reports/pisa-2018/featured-country-specific-overviews/PISA2018_CN_HUN.pdf?utm_source=

értelmezésére képesek, azonban komplexebb szövegekre már nem.²³ Ez különösen aggasztó, mivel a funkcionális analfabetizmus számos társadalmi és gazdasági hátránnyal járhat.

3.3. Az iskolázottság aránya

A KSH adatai szerint a 25–64 évesek között a legfeljebb alapfokú végzettségűek aránya 11,9% volt, míg a legalább középfokú végzettségűek aránya 88,1%.²⁴

3.4. Sajátos nevelési igényű gyermekek

A sajátos nevelési igényű gyermekek gyógypedagógiai intézményekben vagy konduktív pedagógiai intézményben folytathatják tanulmányaikat. A súlyos és halmozottan fogyatékos sajátos nevelésű gyermekeket az ötödik életévük betöltésétől kezdve fejlesztő nevelésben kell részesíteni, míg tanköteles koruktól a fejlesztő nevelés-oktatásban való részvétel kötelező. A fejlesztő nevelés-oktatásban a tanuló addig köteles részt venni, amíg el nem éri a tizenhatodik életévét, de lehetősége van a huszonharmadik életévének betöltéséig is folytatni. Ha a szakértői bizottság véleménye alapján a tanuló nem tud iskolai formában részt venni a fejlesztő nevelés-oktatásban, akkor egyéni fejlesztésben részesül.²⁵

3.5. A pedagógusok helyzete

A pedagóguspálya társadalmi megbecsültségének folyamatos csökkenése az elmúlt években fokozódó elégedetlenséghez vezetett a tanárok körében, amely végül sorozatos demonstrációkban csúcsonódott ki. A probléma komplex mivoltját mutatja, hogy nem csupán az alacsony fizetés volt a probléma, hanem a fizetetlen túlóra, a társadalmi megbecsülés hiánya is. Ez a feszültség csak még nagyobbá vált az ún. státusztörvény²⁶ megjelenésével, mely során a státuszváltás azt jelentette, hogy míg a tanárok eddig közalkalmazottak voltak, 2024. január 1-jétől átkerülnek az ún. közoktatási alkalmazottak közé, kivéve azokat, akik

²³ OECD: Survey of Adults Skills 2023: Hungary, https://www.oecd.org/en/publications/survey-of-adults-skills-2023-country-notes_ab4f6b8c-en/hungary_c8c395ed-en.html?utm_source=https://www.ksh.hu/stadat_files/okt/hu/okt0027.html.

²⁴ ÁRVA 2016.

²⁵ 2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról.

úgy döntöttek, hogy ebben a formában inkább a munkaviszonyuk megszüntetése mellett döntöttek.²⁷ Ez volt az egyik utolsó rendelkezés, mely alapján a tanárok a sztrájkjogukkal kívántak élni. Ezzel a hosszas folyamattal végül sikert értek el a pedagógusok, azonban a sztrájkjoguk korlátozását is jelentette az ellenállás.²⁸ Ugyanis Az Alkotmánybíróság 1/2023. (I. 4.) számú határozata azt volt hivatott megállapítani, hogy a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő szabályozási kérdésekről szóló 2022. évi V. törvény 14. §-a és 15. §-a alaptörvény-ellenes-e vagy sem. Az Alkotmánybíróság értékelésében megállapította, hogy a gyermekek és fiatalok oktatáshoz való joga minden más joggal szemben elsőbbséget élvez, ezért a korlátozásokat nem tartotta Magyarország Alaptörvényébe ütközőnek. Schanda Balázs a különvéleményében így fogalmaz: *„A gyermekek művelődéshez való joga és a pedagógusok munkabeszüntetéshez fűződő joga sajátos viszonyban áll egymással. Értékelni kell azt is, hogy a pedagógusok nem pusztán saját érdekeik védelmében élhetnek a munkabeszüntetéshez fűződő jogukkal, érdekeik általában egybeesnek a tanulók érdekeivel. A munkabeszüntetés rövid távon hátrányosan érintheti a gyermekek művelődéshez való jogának érvényesülését, ugyanakkor a pedagógusok munkakörülményeinek javítása a tanulók jogainak érvényesülését is előmozdíthatja.”*

Kifejezetten problémát jelent azonban a pedagógusok új életpályájáról szóló 2023. évi LII. törvény végrehajtásáról szóló 401/2023. (VIII. 30.) Korm. rendelet 13–23. §. rendelkezései, melyek jelentősen enyhítik a pályakezdés és a tanári álláshelyek betöltésének szabályait.²⁹ Ezen rendelkezések alapján igazoltta vált, hogy súlyos pedagógus hiány uralkodik jelenleg Magyarországon. Ennek okai a már fentebb említett társadalmi megbecsülés hiánya, a szabadság hiánya, hiszen a Nemzeti Tanterv alapján a pedagógusok számára nem marad tér az oktatáshoz, még a tankönyvmegválasztás esetében sem.

3.6. Esélyegyenlőség

Ma Magyarországon a szegregáció és a szelekció hatalmas problémát jelent és elképesztő mértékben meghatározza egy fiatal életútját. A szelekció és a szegregáció lényegében véve különböző gazdasági-társadalmi státuszú gyermekek oktatási intézményekbe történő bekerülését jelenti, már-már általános iskolától kezdődően, mely később az egész életükre hatással lehet. Ez különösen a roma származású gyermekeket érinti, hiszen esetükben az alacsony társadalmi pozíció

²⁷ ÁDÁM RIXER: Freedom of Conscience of Teachers in Hungary. *Krytyka Prawa*, 2024 (3), 237–257. DOI: 10.7206/kp.2080-1084.711.

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid.

mellett az etnikai háttérrel összefüggő körülmények további hátrányokat okoznak.³⁰ Természetesen nem csak a roma származásúak érintettek ezen körben, hiszen a hátrányos helyzetű gyermekeknél épp olyan súlyos gondot jelent az elkülönítés, mint a roma gyermekek esetében.

A deszegregáció célja a szelekciós és szegregációs folyamatok csökkentése, azaz annak elősegítése, hogy a különböző társadalmi csoportok arányosan legyenek jelen az oktatási intézményekben, és lehetőség szerint ne koncentrálódjanak a hátrányos helyzetű – különösen a roma – tanulók egyetlen iskolai közösségben.

Az MTA KRTK Közgazdaság-tudományi Intézetét képviselő kutatók – többek között Hajdu Tamás, Hermann Zoltán, Horn Dániel és Varga Júlia – 2015-ben dolgoztak ki egy indikátorrendszert, hogy a viták mögött legyen egy olyan egzakt háttér, rendszeresen frissülő adatokkal mutathassák be, hogy a hátrányos és a nem hátrányos helyzetű tanulók közötti lehetséges kontaktusok hány százaléka hiúsul meg az iskolai elkülönülés következtében az alapfokú képzésben. Ez alapján, ugyan friss adatok nehezen lelhetőek fel, látható a 2010–2013 közötti kutatásból, hogy növekedtek az adatok.³¹

A Magyar Kormány létrehozta többek között a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030-at, mely dokumentumban átfogó célként tűzi ki a szegénység elleni küzdelmet és a roma népesség felzárkózását. A stratégia célja, hogy a társadalmi hátrányok csökkentésére irányuló beavatkozási irányokat és szakpolitikai célokat határozzon meg.

Ezen dokumentumban a B.7. fejezet a Roma identitás, közösségépítés, szemléletformálás, jogérvényesítés címet kapta.

Ezen fejezetben az alábbi mondat található: *„A szegénység elleni beavatkozások mellett a Kormány nagy hangsúlyt fektet az identitásvesztés helyreállítására, a többségi társadalomban mélyen gyökerező stigmatizálás csökkentésére, a szegénységi és nemzetiségi dimenzió szétválasztására, a kényszerasszimiláció megfékezésére.”* Ahogy azt a nemzetiségi biztoshelyettes is megjegyzi, a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett roma közösség integrációjának egyik legfontosabb tényezője a többségi társadalom befogadóvá tétele elsősorban az erre irányuló állami, előítélet-csökkentő programok és kommunikáció révén, valamint a gyűlöletbeszéd, és az intézményes diszkrimináció felszámolására irányuló leghatározottabb kormányzati fellépéssel.³²

Az egyik fejezet a Nemzetiségi köznevelés támogatása címet viseli. Ezen fejezet első mondata: *„A társadalmi leszakadás megakadályozásában, az iskolai sikeresség*

³⁰ FEJES JÓZSEF BALÁZS – SZŰCS NORBERT (szerk.): *Én vétkem: Helyzetkép az oktatási szegregációról*. Szeged, Motiváció Oktatási Egyesület, 2018, 11–30, 20.

³¹ Ibid. 20.

³² AJB-6012/2020.

elősegítésében kiemelten fontos szerepe van a nemzetiségi nevelés megerősítésének.” Lábjegyzetben: „A nemzetiségi oktatás esetében érzékeny, különös hangsúllyal kezelendő kérdés a szegregáció elkerülése, a gyermekek közösségi, társadalmi integrációjának erősítése.”

Ezen fejezet megnevezi a kihívásokat és a beavatkozási irányokat is.

A kihívások között az alábbiak kerülnek megnevezésre:

1. A társadalmi együttélés, a bizalom és a közösségi részvétel elégtelensége, a többségi társadalom érzéketlensége, diszkriminációs jelenségek. A romákat érintő, az országos nyilvánosságban is megjelenő negatív narratíva, a torz roma reprezentáció.
2. A sztereotípiák megdöntésére irányuló kommunikáció és médianyilvánosság megerősítése.
3. A roma civil szerveződések intézményes hátterének biztosítása.
4. A romák közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáféréseinek hiánya, a szolgáltatások fejlesztésében, működtetésében a mainstreaming érvényesítése.
5. A romák kulturális javakhoz és szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáféréseinek biztosítása, valamint a roma/nem roma társadalmi és kulturális párbeszéd előmozdítása.
6. A hátrányos helyzetű emberek, köztük romák jogtudatosságának alacsony szintje.
7. Iskoláskorban nem találkoznak a gyermekek a más nemzetiségek kultúrájával, hagyományaival, szokásaival, ami erősítené a nyitottságot egymás elfogadására.

A beavatkozási arányok között az alábbi célok kerültek kitűzésre:

1. Egyenlő hozzáférés biztosítása a kulturális javakhoz, szolgáltatásokhoz, kiemelten a hátrányos helyzetű, köztük roma gyermekek, fiatalok körében. A helyi közösségi tevékenységek támogatása a közterek „közösségi tér” funkcióinak bővítésével, az alkalmas térrészek kialakításával és fejlesztésével.
2. A nemzetiségi kultúra hatékony, célzott támogatása. A marginalizált nyelvi csoportok gyermekei számára nyelvet és kultúrát megtartó, magas fokú írástudást, idegennyelv-tudást kínáló, hatékony programok biztosítása.
3. A civil aktivitásokhoz és a szervezetek, nemzetiségi önkormányzatok alapításához és cél szerinti működtetéséhez további finanszírozási és humán erőforrás támogatás biztosítása.
4. Települési közösségfejlesztési programok a társadalmi kohézió és a helyi identitás erősítése, illetve a közösségi aktivitás fejlesztése érdekében.
5. A minőségi nemzetiségi neveléshez, oktatáshoz való hozzáférés biztosítása, a nemzetiségi nevelésben és oktatásban részt vevők számának növelése,

a kisgyermekkorai nevelés és az oktatás minőségének fejlesztése, ehhez roma dajkák, nevelők, pedagógusok, pedagógiai munkát segítők képzése.
6. A romani és beás nyelv írásbeliségének támogatása.

Ugyan előremutató a Kormány törekvése a romák felzárkóztatásában, azonban sajnos ezen dokumentumokban kizárólag célkitűzéseket ismerhetünk meg, konkrét tervjavaslatok egyelőre nem születtek a romák dezegregációjának megvalósulásában, azonban előremutató volna külső tanácsadó testületek bevonása a felzárkóztatás kidolgozásához.³³

4. A KÖZOKTATÁS SZAKIGAZGATÁSA

A közoktatás szakigazgatása a rendszerváltás óta számos változáson ment keresztül. Míg 2010-ig erős decentralizáltság jellemezte a közoktatás igazgatását, 2010 után már centralizált igazgatásról beszélhetünk.³⁴ 2016-ban fordulat következett be a közoktatás igazgatása terén, amikor ismét egységessé vált a fenntartás, ám ekkor maga az állam hajtott végre egy dekoncentrációt, amely által egy egyedi igazgatási képződmény alakult ki a tankerületi központok képében, amelyeknek ugyan van központi szervük (Klebensberg Központ), ám az a célkitűzése alapján igazgatási feladatokat lát el, így valójában ismét területi szinten történik a feladatok megoldása, ám ezúttal ezt az államszervezet részeként.³⁵

Köznevelési intézményt elsősorban az állam, valamint nemzetiségi önkormányzat, egyházi jogi személy, továbbá más szervezet vagy személy alapíthat és tarthat fenn. Óvodát települési önkormányzat is alapíthat és fenntarthat.³⁶

A Nektv. alapján a köznevelési alapfeladatok ellátása állami feladat. Ez alól az óvodai nevelés jelent kivételt, amelyről a települési önkormányzat intézmény alapítása és fenntartása, vagy köznevelési szerződés révén gondoskodik.³⁷

³³ Lásd ÁDÁM RIXER: Consultation and central public administration in Hungary. *Int. J. Public Law and Policy*, 2024 (3), 334–358.

³⁴ RADÓ PÉTER: Az oktatás alkalmazkodását szolgáló kormányzás intézményi feltételei öt kelet-európai országban. *Iskolakultúra*, 2022 (4), 32. DOI: 10.14232/ISKKULT.2022.4.3.

³⁵ ÁRVA 2016.

³⁶ Nkt. 2. § (3) bekezdés.

³⁷ 2011. évi CLXXIX. törvény 25. §.

4.1. Igazgatási szintek

4.1.1. Állami szint

A Kormány hatáskörébe tartozik a köznevelésre vonatkozó törvényi szabályozás előkészítése és a Nemzeti Alaptanterv³⁸ elfogadása. A köznevelés ágazati irányítását a köznevelési államtitkár végzi, aki a Belügyminisztériumhoz tartozik. Az ágazati irányítás attól függetlenül kiterjed valamennyi közoktatási tevékenységre, hogy a tevékenységet milyen intézményben, szervezetben látják el, vagy ki az intézmény fenntartója.³⁹

A miniszter – többek közt – gondoskodik a nevelési-oktatási intézményekben folyó pedagógiai munka országos, térségi, megyei, fővárosi szintű szakmai ellenőrzéséről, értékeléséről az Oktatási Hivatal közreműködésével és felügyeli a köznevelés információs rendszerének (a továbbiakban: KIR) rendszer működését. A miniszter dönt az állami intézményfenntartó központ által fenntartott köznevelési intézmény létesítéséről, átszervezéséről, megszüntetéséről, tevékenységi körének módosításáról, továbbá kinevezi és felmenti az oktatási jogok biztosát. Kidolgozza a köznevelés stratégiáját, működteti az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés rendszerét, és kidolgozza a nevelési-oktatási programokat.⁴⁰

4.2. Oktatási Hivatal

Az Oktatási Hivatal szervezetét és jogállását az Oktatási Hivatalról szóló 121/2013. (IV. 26.) Korm. rendelet szabályozza, amely szerint az Oktatási Hivatal az oktatásért felelős miniszter irányítása alatt álló központi hivatal. Feladatait országos illetékességgel látja el, területi szervei nincsenek. A Hivatalt elnök vezeti. Hatáskörébe tartozik – többek közt – a Kormány által a miniszter köznevelési feladatkörébe tartozó egyes feladatainak ellátása, illetve az állami intézményfenntartó központ által fenntartott intézmények vonatkozásában hatósági nyilvántartás vezetése, valamint a KIR rendszerrel kapcsolatos adatkezelés.

³⁸ A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendeletet.

³⁹ ÁRVA 2016.

⁴⁰ Nektv. 77–78. §.

4.3. Tankerületi Központok

A felvetések nyomán a korábbi Klebelsberg Intézményfenntartó Központ helyét az önálló költségvetési szervekként működő tankerületi központok vették át a 134/2016. (VI. 10.) Korm. rendelet alapján 2017. január 1-jétől, amellyel a jogalkotó az oktatási igazgatás terén a szubszidiaritás elvét kívánta megvalósítani és a döntési szintet mindezzel közvetlenebbé tenni a köznevelési intézményekkel.

Az állami fenntartású köznevelési intézmények ezután a tankerületi központok szervezeti egységeiként működnek tovább keretgazdálkodással rendelkező jogi személyként, ahol az intézményvezető gazdálkodási és munkáltatói jogokkal rendelkezhet, amelybe azonban a kinevezés és a felmentés nem tartozik bele. Ugyanakkor a törvény bár a szubszidiaritás elvét tűzte ki célul, azonban valódi decentralizációt mégsem valósít meg, ugyanis egyrészt a tankerületi központok is a miniszter munkáját segítik, másrészt a tankerületi központok irányítását az oktatási központ végzi, amely az országosan egységes irányítást és működést biztosíthatja.

5. OKTATÁSI JOGOK BIZTOSÁNAK HIVATALÁNAK TEVÉKENYSÉGE

Az oktatási jogok biztosának minden évben kötelessége részletes beszámolót írni az adott évi bejelentésekkel kapcsolatban. Sajnos a kézirat lezárásakor a 2024. évi tevékenysége nem elérhető, így a 2023. január 1. – 2023. december 31-ig tartó időszakot áll módomban bemutatni. A beszámoló első nagy fejezete a köznevelés, a második az oktatással közvetlenül összefüggő jogok érvényesülése, ezen belül megtalálható a tan szabadságból eredő jogok, a sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő tanulók jogainak érvényesülése, a felsőoktatás és a felvételi a felsőoktatási intézményekbe, valamint a hallgatók által fizetendő díjak, térítések és a részükre nyújtható támogatások külön fejezetet igényelt. Ezen bejelentés a 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: köznevelési törvény) 46. § (2) bekezdésébe ütköző panaszok.⁴¹

A beszámolóban megtalálható egy diagramm is, ami alapján látható, hogy a legtöbb panasz a közoktatással kapcsolatban érkezett, a fentebb tárgyalt időszakban

⁴¹ 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: köznevelési törvény) 46. § (2) bekezdése szerint „a gyermek, a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani fizikai és lelki erőszakkal szemben. A gyermek és a tanuló nem vethető alá testi és lelki fenyegetésnek, kényszernek, kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak.”

843, míg a felsőoktatással kapcsolatosan 354, a szakképzéssel összefüggően 12, illetve 12 egyéb bejelentés.⁴²

A panaszt benyújtók arányát tekintve 577 esetben a tanuló/hallgató, míg a szülő csak 394 esetben, a pedagógus / intézményvezető / oktató 176 esetben nyújtott be panaszt.⁴³

5.1. Közoktatással összefüggő bejelentések

Az első nagyobb egység a Köznevelés egységben a személyi szabadságjogok érvényesülésével foglalkozik. Ezen részben először pedagógusok általi verbális vagy fizikai bántalmazásokról olvashatunk, mint például, amikor a testnevelő tanár szilvás gombócnak vagy túrógombócnak nevezte egyik egyébként is ki-közösített diákját.⁴⁴

Egy másik esetben a szülő beadványa alapján az osztályfőnök az alábbi kifejezéseket használta a diák sérelmére: „hülye gyerek”, „szerencsétlen”, „félkegyelmű”, „fogd be a pofád”, „számár”, „buta”, „jövőre nem fog ide járni”, „ezt nagyon megbánod”.⁴⁵

A köznevelési törvény 62. § (1) bekezdés h) pontja szerint „a pedagógus kötelessége különösen, hogy a gyermekek, a tanulók és a szülők, valamint a munkatársak emberi méltóságát és jogait maradéktalanul tiszteletben tartsa”.

Sajnos a közoktatás terén a pedagógus helytelen viselkedése nem csak az iskolában figyelhető meg, hanem már az óvodában is. Egy beadvány szerint az óvónő „háborút indított ellenük”, folyamatosan traumatizálta, büntette és mindennel megvádolta a gyermeket, a szülőket „feljelentette”.⁴⁶

Egy szülő azzal kereste fel az oktatási jogok biztosának hivatalát, hogy gyermekét az osztályfőnöke hátba ütötte, mert nem állt sorba. A tanuló fájlalta a hátát, folt is lett rajta. A szülő az igazgatónak jelezte a sérelmét, majd hivatalhoz fordult segítségért.⁴⁷

A jelentés számtalan egyéb esetet felsorol, én jelenleg pár számomra meghökkentő beadványt emeltem ki. Ugyanakkor hiába meghökkentő, ezek az esetek csak azok, amik riportálásra kerültek, számtalan esetben sem a gyermek, sem a szülő nem tesz hivatalos jogi lépéseket a pedagógus viselkedése miatt. Ennek hátterében állhat az, hogy sok gyermekben olyan traumát okoz egy ilyen eset,

⁴² https://www.oktbiztos.hu/ugyek/jelentes2023/ojb_2023_beszamolo.pdf 92. oldali ábra.

⁴³ https://www.oktbiztos.hu/ugyek/jelentes2023/ojb_2023_beszamolo.pdf 94. oldali ábra.

⁴⁴ OJBH/55/2023.

⁴⁵ OJBH/100/2023.

⁴⁶ OJBH/456/2023.

⁴⁷ OJBH/440/2023.

hogy nem is mer róla beszélni a szülőknek, sok esetben pedig inkább nem is jelentik ezeket az ügyeket, hiszen a tanuló függőségi, illetve alá-fölé rendeltségi viszonyban van a tanárral és biztonságosabbnak érzi, ha inkább hallgat.

6. A FINN CSODA

Finnország oktatása méltán híres világszerte. Az alábbiakban szeretném bemutatni a finn oktatás sikerének a titkát és következtetéseket levonni, hogy hogyan tudnánk fejlődni a sikerükből tanulva.

A siker nem egyik napról a másikra érkezett meg Finnország számára sem, hiszen a jelenlegi világszínvonalú oktatás megteremtéséhez 40 év volt szükséges, amikor is Finnországban elkezdődött a közoktatási reform.⁴⁸ Finnország továbbá az exportstratégiájának is köszönheti az egyedülállóan dinamikus oktatási innovációs folyamatok kibontakozását.⁴⁹ Mindezek gyümölcse, hogy mára már az OECD általi PISA teszteken a finn gyermekek az élen járnak mind az olvasásban, mind a matematikában és a természettudományokban. A siker ellenére Finnország 30 százalékkal kevesebbet költ az oktatásra, mint az Amerikai Egyesült Államok.⁵⁰

A sikerük egyik pillére az egyenlőség. Finnországban szinte nincsenek magániskolák, minden iskola állami fenntartású. A világ legtöbb országában az oktatás minősége attól függ, hogy a szülők anyagi helyzete alapján milyen iskolába járnak a gyermekeik, ezáltal viszont a mélyszegénységben élő gyermekek helyzete szinte már születésüktől kezdve megpecsételi a sorsukat. Azonban Finnországban a gyerekeket is hamar elkezdik az elfogadásra és az egyenlőség fontosságára tanítani, hiszen az osztályokban sokszor eltérő társadalmi és gazdasági helyzetű, etnikumú, vallású gyermekek tanulnak együtt.⁵¹ Ezáltal a gyermekek elfogadottabbá

⁴⁸ LINDA DARLING-HAMMOND: What We Can Learn from Finland's Successful School Reform. In: *The Flat World and Education: How America's Commitment to Equity Will Determine Our Future*. NEA Today, 2010, <https://edpolicy.stanford.edu/library/publications/543.html>.

⁴⁹ HALÁSZ GÁBOR: A finn oktatásipari exportstratégia: oktatástechnológiai innovációs folyamatok stimulálása. In: HALÁSZ GÁBOR – KOVÁCS ISTVÁN VILMOS – PÁLVÖLGYI LAJOS (szerk.): *Oktatás, Technológia, Innováció. Helyzetkép és stratégia*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2021. DOI: 10.1556/9789634547280.

⁵⁰ SIRKKU KUPIAINEN – JARKKO HAUTAMÄKI – TOMMI KARJALAINEN: *The Finnish Educational System and Pisa*. Ministry of Educational Publications, Finland, Helsinki University Print Bookstore, 2009. <https://core.ac.uk/download/pdf/198190106.pdf>.

⁵¹ FRED DERVIN – MARTINA PAATELA-NIEMINEN – KAISA KUOPPALA – ANNA-LEENA RIHTAOJA: Multicultural Education in Finland: Renewed Intercultural Competences to the Rescue? *International Journal of Multicultural Education*, 2012 (3), <https://doi.org/10.18251/ijme.v14i3.564>.

válnak már fiatalokuk óta, segítőkészek és ami a legfontosabb, hogy nincs kirekesztettségérzete egy hátrányos helyzetű vagy más etnikumú⁵² gyermeknek sem.⁵³

Finnországban a kötelező iskolalátogatási kor hétéves kortól 16 éves korig tart, vagyis kilenc évfolyamot jelent. Az első hat évfolyam tartozik az alapfokú oktatáshoz, míg a további három évfolyam az alsó középfokú oktatás része.⁵⁴

Igazgatási szempontból tekintve, korábban már említettem, hogy a finnországi iskolák 98%-a állami iskola, melyek működtetése a helyi önkormányzatok hatáskörébe tartozik, költségeik 60-70%-át az állam fedezi, a többit a település.⁵⁵

Az iskolarendszert az állam szabályozza, a törvényeket az oktatási minisztérium készíti elő. Az alsó- és a középfokú oktatásra egyaránt vonatkozó törvény 1984-ben született meg. 1994-től vannak érvényben az alsó- és középfokú oktatás jelenlegi kerettantervei. Ez alapján alakítják ki a helyi önkormányzatok oktatási bizottságai a konkrét tanterveket, 1994 óta a korábbinál szélesebb mozgástérrel. Tehát a sikerük abban is áll, hogy az oktatásirányítás és igazgatás a legmagasabb szinten koncentrálódik, azonban annak végrehajtása már helyi szinten, a helyi körülményeket figyelembe véve kerül kidolgozásra.⁵⁶

7. ÖSSZEGZÉS

Úgy gondolom, hogy a magyar közoktatás számtalan területe szorul javításra, hiszen a jelenlegi rendszer hosszú távon nem működőképes. Az OECD jelentések és a PISA teszteken elért eredményeink mutatják, hogy sajnos a közoktatás nem hoz megfelelő eredményeket, mely társadalmilag is elfogadhatatlan.

A tanulmány egyik fontos része a finn oktatás bemutatása, hiszen ebből látható, hogy nem lehetetlen feladat egy megfelelő oktatási rendszert kiépíteni, így véleményem szerint akár a finn, akár a többi skandináv ország, Észtország oktatási rendszere alapján égető szükség volna a hazai rendszer reformjára.

⁵² AMINKENG ATABONG ALEMANJI: *Is there such a thing...? A study of antiracism education in Finland*. Department of Teacher Education University of Helsinki, 2016. ISBN 978-951-51-2560-6 (PDF).

⁵³ KATRI KLEEMOLA – HEIDI HYTTINEN – TARJA TUONONEN – AULI TOOM: A systematic review of empirical literature on the segregation of educational institutions and its consequences in Finland. *International Journal of Comparative Sociology*, 2023, <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/00207152231219930>.

⁵⁴ 628/1998 Perusopetuslaki 9. §, 25. §, 26. §.

⁵⁵ GYŐRI SZABÓ RÓBERT: Kisebbségi oktatási rendszerek a példaértékű kisebbségpolitikai gyakorlatú európai államokban – Finnországban és Olaszországban, <https://epa.oszk.hu/02100/02169/00013/990427.htm>.

⁵⁶ <https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/iskolarendszerek/milyen-ma-finn>.

A területi korlátokra tekintettel jelen tanulmány nem tartalmazza a magyar és a finn oktatás összehasonlítását.

Az OJBH jelentéséből látható, hogy Magyarországon komoly problémák vannak, sokszor a pedagógusok viselkedésével is, mely megengedhetetlen. Ugyanakkor kitértem a pedagógusok helyzetének kérdésére is cikkemben, melyben kifejtettem a rendszer által érzett frusztrációjuk okait, mely nem érvényesíti a jelentésben felsorolt jogsértéseket, azonban talán árnyalja a helyzetet. Az OJBH elnökének éves beszámolójából az is látszik, hogy a finn minta alapján nagyon fontos, sőt elengedhetetlen a legképzettebb pedagógus réteg alkalmazása. Természetesen Magyarország jelenleg komoly pedagógushiányban szenved, így többnyire nem a válogatás jellemzi a rendszert, hanem a meglévő pedagógusok rendszerben való megtartása.

Hiányzik az egyenlőség, elfogadás, pozitív visszajelzés az oktatásból, így a gyermekek már hamar motivátlanná válhatnak az oktatásuk kapcsán. Pedig a társadalom egyik alappillére, hogy a fiatalabb társadalom megfelelő oktatást kapjon, hiszen ma még gyermekekről van szó, azonban a jövőben ezek a gyermekek a társadalom mozdítóerőivé fognak válni. Bízom benne tehát, hogyha kellő mértékű konszenzus nyílik meg az oktatás helyzete kapcsán, akkor végül hosszútávú eredmények érhetőek el.

Végezetül pedig Szent-Györgyi Albert gondolatával zárnám a cikkemet: „*Olyan lesz a jövő, mint amilyen a ma iskolája.*”

IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalom

- AMINKENG ATABONG ALEMANJI: *Is there such a thing...? A study of antiracism education in Finland*. Department of Teacher Education University of Helsinki, 2016. ISBN 978-951-51-2560-6 (PDF).
- ÁRVA SZUSZANNA: Köznevelés – közoktatás szakigazgatási alapjai. In: LAPSÁNSZKY ANDRÁS (szerk.): *Közigazgatási jog. Fejezetek szakigazgatásaink köréből*. III. kötet, Budapest, CompLex, Wolters Kluwer, 2016.
- BÁRÁNY V. FANNY: Az oktatás jogi környezete: Az oktatáshoz való jog érvényesülése. *Neveléstudomány – Oktatás – Kutatás – Innováció*, 2018 (4), 7–18. <https://doi.org/10.21549/NTNY.24.2018.4.1>.
- BENŐ CSAPÓ – GYÖNGYVÉR MOLNÁR – LÁSZLÓ KINYÓ: Analysis of the Selectiveness of the Hungarian Educational System in International Context. 2008, https://www.iea.nl/sites/default/files/2019-04/IRC2008_Csapo_Molnar_etal.pdf?utm_source.

- LINDA DARLING-HAMMOND: What We Can Learn from Finland's Successful School Reform. In: *The Flat World and Education: How America's Commitment to Equity Will Determine Our Future*. NEA Today, 2010, <https://edpolicy.stanford.edu/library/publications/543.html>.
- FRED DERVIN – MARTINA PAATELA-NIEMINEN – KAISA KUOPPALA – ANNA-LEENA RIITAOJA: Multicultural Education in Finland: Renewed Intercultural Competences to the Rescue? *International Journal of Multicultural Education*, 2012 (3), <https://doi.org/10.18251/ijme.v14i3.564>.
- FEJES JÓZSEF BALÁZS – SZŰCS NORBERT (szerk.): *Én vétkem: Helyzetkép az oktatási szegregációról*. Szeged, Motiváció Oktatási Egyesület, 2018, 11–30.
- GYŐRI SZABÓ RÓBERT: Kisebbségi oktatási rendszerek a példaértékű kisebbségpolitikai gyakorlatú európai államokban – Finnországban és Olaszországban, <https://epa.oszk.hu/02100/02169/00013/990427.htm>.
- HALÁSZ GÁBOR: A finn oktatásipari exportstratégia: oktatástechnológiai innovációs folyamatok stimulálása. In: HALÁSZ GÁBOR – KOVÁCS ISTVÁN VILMOS – PÁLVÖLGYI LAJOS (szerk.): *Oktatás, Technológia, Innováció. Helyzetkép és stratégia*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2021. DOI: 10.1556/9789634547280.
- ISTENES MÓNICA – PÉCELI MELINDA: Tankötelezettségi korhatárok nemzetközi összehasonlításban. *Iskolakultúra*, 2010 (4).
- KARÁCSONY GERGELY: Az oktatáshoz való jog. In: JAKAB ANDRÁS – KÖNCZÖL MIKLÓS – MENYHÁRD ATTILA – SÜLYÖK GÁBOR (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. Alkotmányjog rovat, rovatszerkesztő: BODNÁR ESZTER – JAKAB ANDRÁS, <http://ijoten.hu/szocikk/az-oktatashoz-valo-jog> (2022).
- KATRI KLEEMOLA – HEIDI HYYTINEN – TARJA TUONONEN – AULI TOOM: A systematic review of empirical literature on the segregation of educational institutions and its consequences in Finland. *International Journal of Comparative Sociology*, 2023, <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/00207152231219930>.
- KAZUSKA MELINDA: A tankötelezettség múltja, jelene és jövője. *Miskolci Jogi Szemle*, 2012 (1), 128–142.
- SIRKKU KUPIAINEN – JARKKO HAUTAMÄKI – TOMMI KARJALAINEN: *The Finnish Educational System and Pisa*. Ministry of Educational Publications, Finland, Helsinki University Print Bookstore, 2009. <https://core.ac.uk/download/pdf/198190106.pdf>.
- ÁDÁM NAGY – LÁSZLÓ TRENCSENYI – KINGA HORVÁTHOVÁ: The Hungarian Educational System and its School-Critical Responses. *Journal of Educational Sciences*, 2018 (1), 18–26.
- RADÓ PÉTER: Az oktatás alkalmazkodását szolgáló kormányzás intézményi feltételei öt kelet-európai országban. *Iskolakultúra*, 2022 (4), 32. DOI: 10.14232/ISKKULT.2022.4.3.
- ÁDÁM RIXER: Consultation and central public administration in Hungary. *Int. J. Public Law and Policy*, 2024 (3), 334–358.

ÁDÁM RIXER: Freedom of Conscience of Teachers in Hungary. *Krytyka Prawa*, 2024 (3), 237–257. DOI: 10.7206/kp.2080-1084.711.

ÉVA SZOLÁR: Change, continuity and path-dependency in Hungarian public education. *European Educational Research Journal*, 2015 (14), 331–346.

SZÜDI JÁNOS: *Szakszerűség és hatékonyság a közoktatásban*. Budapest, CompLex, 2008.

Internetes források

<https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/iskolarendszerek/milyen-ma-finn>

https://www.ksh.hu/stadat_files/okt/hu/okt0027.html

OECD: Programme for International Student Assessment (PISA) results from PISA 2018, https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/about/programmes/edu/pisa/publications/national-reports/pisa-2018/featured-country-specific-overviews/PISA2018_CN_HUN.pdf?utm_source

OECD: Survey of Adults Skills 2023: Hungary, https://www.oecd.org/en/publications/survey-of-adults-skills-2023-country-notes_ab4f6b8c-en/hungary_c8c395ed-en.html?utm_source

Jogszabályok

1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmánya

Magyarország Alaptörvénye

2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól

2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény

628/1998 Perusopetuslaki 9. §, 25. §, 26. §

A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendeletet

AJB-6012/2020

OJBH/100/2023

OJBH/440/2023

OJBH/456/2023

OJBH/55/2023